

BISERICA ÎN VREMURI DE RESTRICȚII

Prof. univ. dr. Ioan-Aurel POP

Președintele Academiei Române

Prin aceste cuvinte și gânduri (din spatele cuvintelor) nu fac decât o pledoarie pentru respectarea tuturor regulilor izolării, atât timp cât va fi necesar, pe de o parte, dar și de sporire a încrederii românilor în revenirea graduală la viața obișnuită, pe de altă parte. Sunt conștient că, pe fondul secularizării de astăzi, remarcile mele nu vor suna bine în urechile unora, dar îmi asum, ca și altădată, riscul.

Auzim mereu, în ultima vreme, despre o posibilă relaxare a măsurilor drastice de izolare, deopotrivă în Europa și în România. Știrea este și bună, și rea, în același timp. Este bună, pentru că ne dă speranța reîntoarcerii treptate la normal, deși acest „normal” – arată tot mai multe voci autorizate – nu va mai fi niciodată cum a fost. Este rea, pentru că posibilitatea de reaprindere a virusului, dacă nu suntem precauți, rămâne foarte mare. Iar noi, românii, popor latin cu antecedente istorice atestate, nu suntem nici foarte ordonați, nici disciplinați, nici dornici de supunere față de măsurile luate de autorități. Pe de altă parte, autoritățile nu au întotdeauna capacitatea de a ne explica lucrurile așa cum ne-ar plăcea multora dintre noi. În noianul de zvonuri care circulă pe mijloacele acestea rapide de difuzare în masă este greu de ales grâul de neghină.

De exemplu, se vorbește de perspectiva redeschiderii parcurilor, a hotelurilor, a grădinițelor, a școlilor și a universităților, a sezonului la mare și la munte, de accesul lărgit în magazine alimentare, de îmbrăcăminte și încălțăminte, de menaj și grădinarit, în muzee, de reluarea zborurilor externe și interne etc. Se vorbește mult și de restaurante, baruri, cluburi. Ceea ce este foarte bine, pentru că re-trăim senzația vieții care va pulsa din nou. Sigur că ne-ar conveni acum – după ce am experimentat singurătatea, cu relele și cu bunele sale – să nu mai avem aglomerații masive și blocaje în trafic, să nu mai poluăm atmosfera și mediul, să nu mai tăiem pădurile

în chip necugetat, să nu mai prețuim lucrurile minore etc. Firește, suntem asigurați că revenirea spre normalitate se va face gradual și numai cu respectarea unor reguli stricte, ceea ce este de înțeles, de așteptat și de acceptat.

Dar nu am auzit mai nimic despre biserici și cimitire. Veți zice că nu asta are prioritate acum, că bisericile – fiind locuri de adunare a oamenilor – nu au cum să fie deschise și că cimitirele nu au de ce să primească oameni vii, ele fiind necropole, adică „orașe ale morților”. Așa este, numai că în aceste rânduri ale mele nu este vorba nici de adunări bisericești (de slujbe publice) și nici de ceremonii în cimitire. Românii nu merg la biserică numai pentru slujbele din duminici și sărbători, nu merg numai să se spovedească și să se cuminece, nu merg neapărat să sărute icoanele și nici ca să stea unii lipiți de alții. Foarte mulți români merg la biserică peste săptămână, preț de câteva minute, ca să se roage în liniște și chiar în singurătate, să fie doar cu Domnul și cu sfinții, să se despartă un pic de zgomotul străzii, de rele, de amenințări și de ispite. La noi, credința nu este ca la alte neamuri. În multe locuri din Europa, mai ales în Occident și mai ales în țările nordice, bisericile – cu excepția monumentelor istorice vizitate de turiști – sunt, în afara scurtelor servicii divine, închise. Oamenii de-acolo nu au aproape nimic în comun cu formele tradiționale de manifestare a credinței creștine, mai ales după ce s-a raționalizat totul prin Reforma protestantă și prin nașterea cultelor neoprotestante și după ce Biserica Catolică a trecut, după Conciliul Vatican II, la variate *aggiornamenti* („aduceri la zi”, modernizări). Dincolo de aceasta, însă, bisericile se identifică cu lumea și cu problemele sale. O mărturie sunt și donațiile Bisericii Catolice (cinci ventilatoare pulmonare) și ale Bisericii Ortodoxe Române (12 milioane de lei, echivalentul a 3 milioane de dolari) pentru vindecarea bolnavilor noștri și prevenirea bolii.

Toate popoarele creștine au destui numitori comuni, dar românii au specificul lor. Ei se declară religioși și creștini (circa 99%), majoritatea ortodocși (86,45% conform datelor din 2011), chiar dacă nu sunt practicanți și nu respectă (în aceeași măsură în care declară) canoanele, posturile, sărbătorile etc. Unii români se duc la biserică doar de Crăciun și de Paști, alții se duc mai des. Dar mai sunt și alte chestiuni care-i individualizează pe români față de alții, chiar față de alți creștini. Să enumerăm câteva: românii care se cunună religios, care se închină în biserici și sărută icoane, care își

botează copiii, care se mărturisesc (spovedesc), care aprind lumânări, care respectă cultul morților etc. sunt, totuși, mai mulți decât alții, decât membrii altor popoare. Românii își sfințesc casele, mașinile, alte bunuri și chiar animalele; țin mai multe sărbători de peste an decât alții; își urează de ziua numelui „La mulți ani!”, iar în ziua aceasta celebrează câte un sfânt din calendarul creștin; își mai spun, când se întâlnesc și când se despart, „Doamne ajută!”, „Dă-ne, Doamne, bine!”; românii, când află de un deces, spun și scriu „Dumnezeu să-l/s-o ierte!” etc. Se poate obiecta că nu este vorba aici despre chestiuni de fond (de dogmă), ci de formă (de rit, de cutumă), dar, dincolo de aceasta, ele jalonează viețile oamenilor.

Românii se îmbrățișează și se pupă des, dau mâna des, iar de sărbători, chiar dacă se plâng de lipsa banilor, dau tot ce au ca să iasă petrecerea bine. Și încă ceva: mulți români – după un obicei de când e lumea – își fac cruce când trec pe lângă biserică, înalță ochii și gândul către Domnul. Așa au învățat de la părinți și de la moși, ca „să fie primit”, ca să fie sufletul împăcat. Mulți români știu să asculte smeriți o priceasnă, să cânte mai multe colinde decât alții, să spună cu smerenie „Hristos a înviat!”, să facă „veșnica pomenire” a morților, să plângă, seara, la lumina candeliei, după morții și viii lor, aflați departe, prea departe. Nu am văzut popoare occidentale să facă la fel. Evident, unii veți spune că asta este o probă de bigotism și de înapoiere, că românii sunt la fel de păcătoși sau chiar mai păcătoși decât alții. Se poate! Din perspectiva ateilor, agnosticilor, neomarxiștilor, anticlericalilor etc. așa este, dar altminteri este vorba despre un fapt adânc, care ține de spiritualitatea poporului nostru.

Credința românilor nu se chema mai demult, de către poporeni, religie sau confesiune, ci „lege” sau „legea românească”. „Lasă-l în legea lui” însemna, în Evul Mediu, „nu-l clinti din credința lui”. În centrul acestei „legi românești” era (ca întruchipare palpabilă a devoțiunii față de Dumnezeu) biserica sau lăcașul de cult. Biserica nu era numai locul simplu de închinăciune, ci era și locul de adăpost, de mărturisire și de iertare a păcatelor, de dialog cu Domnul și cu sfinții, prin mijlocirea preotului, numit „popă” sau „părinte”. Biserica era și locul de împăcare și de alinare în fața relelor lumii și, lucru esențial, de vindecare a rănilor și a bolilor sufletești și trupești. Întotdeauna, în credința noastră, bolnavii au intrat în biserică cu nădejdea și chiar cu convingerea vindecării. Primirea

Împărtășaniei ori a Cuminecăturii, unde se afla Trupul și Sângele Domnului sacrificat și înviat pentru oameni, garanta (câtă vreme se făcea cu credință curată) protecția față de boală, vindecarea bolilor, alungarea amenințărilor cu molima. Oamenii se adăposteau în biserici și când veneau atacurile „păgânilor” și, de multe ori, erau cruțați. Credința aceasta puternică o aveau și sașii transilvăneni, care și-au făcut biserici solide de piatră, așa de mari încât să încapă în ele tot satul. Dar, firi practice, când au văzut că protecția nu este întotdeauna eficientă, sașii și-au înconjurat bisericile cu ziduri groase, pentru ca adăpostirea acolo să fie în totalitate salvatoare. Acestea sunt faimoasele biserici-cetate din sudul Transilvaniei, păstrate până astăzi.

Veți spune că acestea sunt chestiuni consumate, prea vechi și că nu mai au relevanță astăzi. Nu mai au aceeași relevanță ca în trecut, dar ele sunt stratificate undeva în subconștientul nostru individual și chiar în conștiința colectivă. O dovadă este rolul pe care l-au jucat credința creștină și bisericile creștine în închisorile comuniste de la noi, unde deținuții sfidau ofensele și înjosirile și își păstrau încrederea prin slujbe, rugăciuni, pricesne, colinde, prin sărbători ținute în secret, prin mărturisiri ascunse în fața preoților (închiși și ei), prin iconițe și simboluri ținute la piept și în piept, prin semnul crucii făcut cu limba etc. Asemenea trăiri de fond și de formă a vieții creștine nu mai sunt demult în Occident. De aceea, în lumea situată acolo, mai ales în nord – o lume eficientă, confortabilă și prosperă material –, bisericile sunt închise (nu le trece nimeni pragul, oricum), iar la noi nu. Închiderea bisericilor era echivalentă odinioară cu afurisenia (excomunicarea), adică oprirea creștinilor de la botezuri, cununii, înmormântări, slujbe curente, praznice etc. Opririle acestea temporare, care au fost la noi individuale și nu colective, erau acceptate cumva de cei vizați. Ceea ce era greu de acceptat era ruperea legăturii genuine și directe cu Dumnezeu, făcute prin biserică și slujitorii ei. Creștinii ortodocși au în suflete și durerea de a nu fi putut merge în cimitire, în sâmbăta lui Lazăr. Această sâmbătă specială precedă Floriile și este ziua în care se pomenesc cei răposați nu oriunde, ci în cimitire.

Natural, orice român rațional a înțeles de ce s-au închis bisericile noastre acum și, în linii mari, a respectat această interdicție. Ea trebuie respectată și de-acum înainte, câtă vreme orice fel de adunare a mai multor oameni situați unul lângă altul este primejdioasă.

Dar, în contextul în care se vor redeschide unele spații (din interior și din natură), bisericile și cimitirele nu ar trebui uitate de autorități. Ele nu creează premisele unor primejdii mai mari decât magazinele, mijloacele de transport în comun, hotelurile, parcurile sau terenurile de joacă pentru copii. Este vorba despre redeschiderea acestor spații de cult nu pentru slujbe și comemorări publice, ci pentru perindări individuale, într-o primă etapă. Iar credincioșii din consiliile parohiale și, în cazul cimitirelor, salariații primăriilor ar putea asigura respectarea ordinii din interior și de la intrarea și ieșirea, în și din aceste locuri, cu respectarea strictă a distanțelor, a regulii de purtare a măștilor, mănușilor, fără apropieri nepermise de alți credincioși, de icoane, de preoți etc. Permisivitatea de intrare – pe fondul regulilor în vigoare – în biserici și cimitire ar fi și un factor de alinare sufletească, de speranță și încredere. Reintrarea românilor în biserici ar spori și eficiența luptei contra acestei teribile molime, care ne-a schimbat traiul, care a luat viața unora dintre semenii noștri și care – cu tot spiritul ei malefic – ne-a învățat să fim mai buni. Un om mulțumit sufletește și împăcat cu Dumnezeu este mai puternic în fața primejdiei îmbolnăvirii, a amenințării bolii. El poate învinge mai ușor teama de boală și chiar boala. Orice om fortificat sufletește întărește și forța fizică și morală a comunității.

În Duminica Tomii a anului 2020